

Piotr Schollenberger

Sprawozdanie z XXXIII Ogólnopolskiej Konferencji Estetycznej "Czas przestrzeni", Kraków-Przegorzały 10-12 maja 2007 r.

Sztuka i Filozofia 32, 150-152

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Schollenberger

Sprawozdanie z XXXIII Ogólnopolskiej Konferencji Estetycznej „Czas przestrzeni”, Kraków–Przegorzały 10–12 maja 2007 r.

Tradycja organizowanych przez Zakład Estetyki Instytutu Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego corocznych spotkań sięga czasów, gdy miały one formę zwykłych seminariów wyjazdowych. Stopniowo lista uczestników powiększała się, obejmując badaczy także spoza środowiska krakowskiego. W końcu, cykliczne spotkania przerodziły w ogólnopolskie konferencje, na które przyjeżdżają estetycy oraz przedstawiciele innych dziedzin, dla których ważne są problemy związane ze sztuką, filozofią sztuki czy, bardziej ogólnie, metodologią nauk o sztuce. Od pewnego czasu krakowskie konferencje współorganizuje założone w 2002 roku Polskie Towarzystwo Estetyczne. Pod jego patronatem odbyła się w podkrakowskich Przegorzałach, pomiędzy 10 a 12 maja 2007 roku również ostatnia, XXXIII Ogólnopolska Konferencja Estetyczna pod hasłem „Czas przestrzeni”.

Organizatorzy postanowili sprowokować uczestników do refleksji nad zmianą paradygmatu nie tylko w sztuce współczesnej, ale również w filozofii – zamiast kategorii czasu w centrum namysłu artystów i filozofów staje przestrzeń. Pojawienie się nowej metaforyki przestrzennej w dyskursie filozoficznym (przestrzeń nomadyczna, rhizomatyczna, symulakryczna) bądź też nasycenie tradycyjnej metaforyki nowymi sensami (konstrukcja i dekonstrukcja, utopia i heterotopia) każe nam zastanowić się, czy przemiany obserwowane na poziomie języka nie wynikają z bardziej podstawowych zmian „aistetycznej” sfery współczesności. Zaproponowana problematyka okazała się na tyle aktualna oraz interesująca, że w konferencji wzięło udział ponad czterdziestu uczestników z całej Polski.

Tematyka poszczególnych wystąpień została uporządkowana według działów: „Z badań nad sztuką”, „Krajobraz i ogród”, „Przestrzeń publiczna”, „Architektura”, „Sztuka współczesna”, „Estetyka japońska”, „Doświadczenie”, „Muzyka” oraz „Media”. Organizatorka konferencji, prof. dr hab. Krystyna Wilkoszewska, w otwierającym odczycie wskazała na wagę poruszonego problemu, podkreślając jednocześnie potrzebę wypracowanie nowego, precyzyjnego języka, który pozwoliłby opisywać współczesnej estetyce przestrzeń.

W pierwszym dniu konferencji zarysowany został szeroki kontekst problematyki przestrzeni, związany ze sztuką, różnorodnymi sposobami interpretacji dzieł sztuki ze względu na przestrzeń jako naczelną kategorię. W odczycie „Czas przestrzeni w malarstwie pejzażowym C.D. Friedricha” Iwona Lorenc

zapropozowała fenomenologiczne spojrzenie na malarstwo niemieckiego romantyka – doświadczenie przestrzeni malarskiej stanowić ma wstęp do doświadczenia bardziej fundamentalnego, konstytuującego przestrzeń jako taką. Mateusz Salwa w referacie „Jak cudowna jest dobra mapa... Obraz jako insygnium władzy absolutnej” wskazał na ciekawy związek pomiędzy tradycją kartezjańską a sposobami przedstawiania władzy, zakładający priorytet wzroku. Prześledzenia historycznych sposobów obrazowania przestrzeni podjął się Jarosław Janowski w odczycie „Obraz jako model przestrzeni. Przemiany geometrii przedstawienia obrazowego od antyku do renesansu”. Anna Wolińska skupiła się na problemie specyficznego rodzaju przyjemności estetycznej w referacie „O źródle przyjemności z percepcji obrazu świata zogniskowanego”. Janina Makota wskazała na różnice i pokrewieństwa dwóch rodzajów sztuk w referacie „Przeźródlenia dzieła teatralnego i filmowego”. Tadeusz Szkołut skupił się natomiast na analizie dzieła literackiego w referacie „Nowożytna powieść europejska jako przestrzeń wyobraźniowa”. Stefan Symotiuł wygłosił odczyt „Artyzm proksemiczny”, a Roman Nieczydorowski analizował projekt amerykańskiego abstrakcjonisty w referacie „Poza czasem i przestrzenią. Próba interpretacji kaplicy Rothko w Houston”. Problematyki amerykańskiego ekspresjonizmu abstrakcyjnego dotyczył również odczyt Ewy Bobrowskiej „Czasoprzeźrodzenia Kantowskiej teorii wzniosłości w koncepcji J-F. Lyotarda”. Pierwszy dzień obrad zakończyły referaty poświęcone klasycznym tematom estetyki – krajobrazowi i ogrodowi, które ukazane zostały jednak w zupełnie nowym świetle w referacie Marii Popczyk „Czasoprzeźrodzenie krajobrazu” oraz Włodzimierza Szymańskiego „O ogrodach”.

W drugim dniu obrad uczestnicy skupili się na problematyce przestrzeni miejskiej oraz zachodzących w niej zmian, które nie pozostają bez wpływu na kształt nowoczesnych społeczeństw. W referacie Ewy Rewers „Powolna przestrzeń” analizowane było zagadnienie funkcji, jaką ma pełnić przestrzeń odpoczynku w nowoczesnych miastach. Grzegorz Dziamski zajął się problemem „Sztuki w przestrzeni publicznej”, a Zuzanna Dziuban podjęła się refleksji nad zmianami kategorii miejsca w odczycie „Atopia – pomiędzy miejscem a nie-miejscem”. Problem spotkania z dziełem sztuki w wielkich miastach był głównym tematem wystąpienia Agnieszki Gralińskiej-Toborek „All my city in graffiti – bombardowanie przestrzeni miejskiej”. Krystyna Pankowska prześledziła związki pomiędzy kategorią przestrzeni a wyzwaniem pedagogiki w referacie „Współczesna przestrzeń, między utopią a dystonią”. Ten blok tematyczny został domknięty przez Małgorzatę Cymorek, która skupiła się na przykładach spoza europejskiego kręgu kulturowego, analizując „Przeźrodzenia symboliczną w domostwie afrykańskich plemion”. Tego samego dnia zgromadzeni wysłuchali referatów poświęconych przestrzeni architektonicznej. Wygłosili je: Józef Tarnowski („Estetyzacja i deestetyzacja funkcjonalizmu w architekturze XX wieku”), Krzysztof Kalitko („Ciało rozczłonkowane a geneza pochodzenia architektury”) oraz Monika Bakke („Powietrze jako przestrzeń informacji. Praktyki z dziedziny architektury”). Dział poświęcony problematyce sztuki współczesnej skupił wystąpienia Violetty Sajkiewicz („Teatr miejsca. Przestrzeń miasta we współczesnym teatrze polskim”), Violetty Ka-

zimierskiej-Jerzyk („«Totalna sztuka przestrzeni» Keitha Haringa”), Agnieszki Rejniak-Majewskiej („Pole walki i przestrzeń doświadczenia «Tilted Arc» Richarda Serry”) oraz Barbary Kwiatkowskiej („Sztuka współczesna jako przestrzeń wychowawcza”). Pod koniec drugiego dnia słuchacze mieli okazję poznać zupełnie odmienną perspektywę badawczą związaną z estetyką japońską. Beata Kubiak Ho-Chi przedstawiła podstawowe założenia związane z konstrukcją japońskiego teatru w odczycie „Sytuacje i relacje czasoprzestrzenne w japońskim teatrze *Bunraku*”, Iga Rutkowska zaprezentowała interpretację innej z japońskich form teatralnych „Japoński teatr Kabuki we wsi Hinoeamta – przeniesienie teatru mieszczańskiego w czasoprzestrzeń rytuału”, a Jakub Karpoluk poświęcił odczyt niezbyt na Zachodzie znanym dziełom filmowym: „*Kabuki*, przestrzeń pustki oraz obrazy przestrzeni liminalnej w filmach Matsumoto Toshio”. Japoński dział rozważań o przestrzeni zamknął Jakub Petri, który w swym referacie zastanawiał się nad „Bezpośrednim doświadczeniem przestrzeni w estetyce japońskiej”.

Trzeci dzień rozpoczęły wystąpienia, w których głównym przedmiotem rozważań stało się doświadczenie przestrzeni. Piotr Schollenberger skupił się na analizie doświadczenia przestrzeni w tradycji fenomenologicznej („Przestrzeń w doświadczeniu estetycznym dzieła sztuki”), a Wojciech Małecki nawiązał do amerykańskiego neopragmatyzmu („Przestrzeń doświadczenia, teren autokreacji, miejsce filozofii – o ciele w somaestetyce”); z kolei Ewa Bogusz-Bołtuć ujęła problem relacji doświadczenie – przestrzeń w terminach estetyki analitycznej Arthura Danto („Doświadczenie estetyczne – *vita contemplativa* czy *vita activa*, *philosophicum* czy *creativum*?”). Alicja Głutowska wygłosiła odczyt „Przestrzenie wyobraźni”, a Teresa Pękala poświęciła się interpretacji przestrzeni ujętej przez pamięć („Czas miniony jako doświadczenie przestrzeni”). Obrady tej sekcji zostały zakończone referatem poświęconym trudnościom, jakie napotykają literaturoznawcy w obliczu skrajnych doświadczeń, wygłoszonym przez Dorotę Krawczyńską („Przestrzeń doświadczenia Zagłady. Uwagi wstępne”). Następnym blokiem zawierał wystąpienia muzykologów: Leszka Polonego („Pojęcie przestrzeni dźwiękowej w myśli muzykologicznej” oraz Krzysztofa Szwejgera („Ciągłość procesu muzycznego”). Wystąpienia uczestników ostatniej sekcji były poświęcone problematyce nowych mediów. Piotr Zawojski wygłosił referat „Czas cyberprzestrzeni”, Konrad Chmielnicki analizował dzieła filmowe („Relatywizacja czasu i ruchu w przekazach audiowizualnych na przykładzie prac wideo Z. Rybczyńskiego”), Justyna Ryczek skupiła się na przestrzeni internetowej („*Flash mob* – zespolenie przestrzeni. Internet wobec rzeczywistości i odwrotnie”), a Tomasz Załuski wygłosił odczyt „Opóźniony obraz. O wybranych aspektach czasowości wideomalarstwa”.

O wadze krakowskiej konferencji niech zaświadczy sama liczba wygłoszonych podczas jej trwania referatów. Niewątpliwie zainspirowały one zgromadzonych do zmierzania się z trudnym zadaniem modyfikacji tradycyjnego aparatu pojęciowego w obliczu zachodzących zarówno w sztuce, jak i w życiu codziennym przemian w sposobach rozumienia przestrzeni.